Bài 4

LỊCH SỬ HÌNH THÀNH VÀ PHÁT TRIỂN LÃNH THỔ

I – MỤC TIÊU CỦA BÀI HỌC

Sau bài học, HS cần :

1. Về kiến thức

– Biết được lịch sử hình thành và phát triển lãnh thổ Việt Nam diễn ra rất lâu dài và phức tạp trải qua 3 giai đoạn : giai đoạn Tiền Cambri, giai đoạn Cổ kiến tạo và giai đoạn Tân kiến tạo.

– Biết được đặc điểm và ý nghĩa của giai đoạn Tiền Cambri.

2. Về kĩ năng

Xác định được trên bản đồ các đơn vị nền móng ban đầu của lãnh thổ Việt Nam. Sử dụng bảng Niên biểu địa chất.

3. Về thái độ

Tôn trọng và tin tưởng vào cơ sở khoa học để tìm hiểu nguồn gốc và quá trình phát triển lãnh thổ tự nhiên nước ta trong mối quan hệ chặt chẽ với các hoạt động địa chất của Trái Đất.

II – CÁC PHƯƠNG TIỆN DẠY HỌC

– Bản đồ Địa chất, khoáng sản Việt Nam.

– Bảng Niên biểu địa chất.

– Các mẫu đá kết tinh, biến chất.

– Các tranh ảnh minh hoạ về các mẫu khoáng vật, hoá đá, khai thác mỏ...

III – MỘT SỐ ĐIỂM CẦN LƯU Ý

Giai đoạn Tiền Cambri là giai đoạn hình thành nền móng ban đầu của lãnh thổ Việt Nam. Giai đoạn này diễn ra trong một thời gian rất dài và cách đây hàng

nghìn triệu năm. Các dấu tích còn lại hiện nay có thể thu nhận được là các đá biến chất có tuổi rất cổ cách đây từ trên 542 triệu năm cho đến 2,5 tỉ năm, nằm sâu dưới các lớp đất đá tuổi trẻ hơn hoặc lộ ra ở một số nơi như ở dãy Hoàng Liên Sơn (Lai Châu, Lào Cai, Yên Bái), khối núi Thượng nguồn sông Chảy (Hà Giang), dãy Con Voi (Yên Bái), dãy Ngọc Linh (Kon Tum)...

IV – TIẾN TRÌNH DẠY HỌC

Đây là bài khó, vì vậy GV cần phải chọn phương pháp để tiếp cận kiến thức sao cho HS dễ hiểu.

Mở bài, GV có thể nói lịch sử hình thành và phát triển lãnh thổ nước ta là quá trình lâu dài và phức tạp, gắn liền với lịch sử hình thành và phát triển Trái Đất. Sau đó cho HS dựa vào SGK để trả lời câu hỏi 1 ở phần Câu hỏi và bài tập.

1. Giai đoạn Tiền Cambri

GV cho HS dựa vào bảng Niên biểu địa chất để trả lời câu hỏi trong mục.

Sau đó, GV có thể lập bảng (có thể lập bảng của cả 3 giai đoạn, nhưng tiết này tập trung vào giai đoạn Tiền Cambri, còn giai đoạn Cổ kiến tạo và giai đoạn Tân kiến tạo sẽ dạy ở tiết sau). GV yêu cầu HS dựa vào nội dung SGK để hoàn thành nội dung trong bảng.

Giai đoạn	Thời gian kết thúc cách đây	Đặc điểm khái quát
Tiền Cambri		
Cổ kiến tạo		
Tân kiến tạo		

GV cũng có thể chuẩn bị trước Phiếu học tập (theo bảng) để yêu cầu HS làm việc theo nhóm, thảo luận và điền vào Phiếu học tập.

Sau khi đại diện HS các nhóm trình bày, GV chốt lại kiến thức, ghi lên bảng những nội dung chính hoặc đưa ra bảng mẫu (phóng to) đã được chuẩn bị trước.

Để HS hiểu sâu kiến thức GV cho HS trả lời câu hỏi số 2 ở phần Câu hỏi và bài tập và tìm ở Hình 5 hoặc Atlat Địa lí Việt Nam nơi phân bố các đá biến chất Tiền Cambri.

V – THÔNG TIN BỔ SUNG

Lãnh thổ Việt Nam ngày nay là một bộ phận của lớp vỏ cảnh quan của Trái Đất.

Lịch sử hình thành và phát triển của tự nhiên Việt Nam gắn chặt với lịch sử hình thành và phát triển của Trái Đất nói chung và lớp vỏ địa lí nói riêng. Các giai đoạn phát triển của tự nhiên trong phạm vi lãnh thổ nước ta hiện nay có liên quan và chịu sự tác động mạnh mẽ của các vận động tạo núi lớn diễn ra trên quy mô toàn cầu như vận động Calêđôni, Hecxini diễn ra trong đại Cổ sinh ; vận động Inđôxini, Kimêri diễn ra trong đại Trung sinh, và vận động Anpơ – Himalaya diễn ra trong đại Tân sinh với các quá trình nâng lên, sụt võng dẫn đến các hiện tượng xâm nhập hoặc phun trào macma, hiện tượng trầm tích tại các vùng biển và trên đất liền, các thời kì băng hà và gian băng dẫn đến hiện tượng biển lùi, biển tiến... Tất cả đều được phản ánh và còn để lại những dấu vết trên lãnh thổ nước ta hiện nay.

Bảng Niên biểu địa chất được biên soạn dựa trên những tài liệu mới được bổ sung và điều chỉnh chút ít so với bảng Niên biểu địa chất trước đây.

(Theo Tống Duy Thanh (Chủ biên). *Giáo trình Địa chất cơ sở. NXB Đại học Quốc gia Hà Nội, 2003 và Niên biểu địa chất 2005*)